Pokret za katalonsku nezavisnost iz perspektive teorije društvenih pokreta Manuela Castellsa

Kraljević, Lucija

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:162:821955

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Image not found or type unknown

Repository / Repozitorij:

University of Zadar Institutional Repository

zir.nsk.hr

Image not found or type unknown

Sveučilište u Zadru

Odjel za sociologiju
Preddiplomski sveučilišni studiji sociologije (dvopredmetni)

Lucija Kraljević

Pokret za katalonsku nezavisnost iz perspektive teorije društvenih pokreta Manuela Castellsa

Završni rad

Zadar, 2018.

Odjel za sociologiju

Preddiplomski sveučilišni studiji sociologije (dvopredmetni)

Lucija Kraljević

Pokret za katalonsku nezavisnost iz perspektive teorije društvenih pokreta Manuela Castellsa

Završni rad

Studentica:
Lucija Kraljević

Mentorica:
doc. dr. sc. Željka Tonković

Zadar, 2018. godina

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Lucija Kraljević,** ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Pokret za katalonsku nezavisnost iz perspektive teorije društvenih pokreta Manuela Castellsa** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 26. rujan 2018.

Sadržaj

1.Uvod 1
2. Pregled teorija društvenih pokreta.....2
3. Teorijski pristupi nacionalizmu i ideji identiteta.....6
4. Povijest Katalonije i korijeni borbe za odcjepljenje.....8
5. Katalonski pokret za nezavisnost 11
5.1 Korijeni katalonskog nacionalizma.....12
5.5Analiza katalonskog pokreta za nezavisnost.....16
6. Zaključak.....21
7. Literatura.....24

Pokret za katalonsku nezavisnost iz perspektive teorije društvenih pokreta Manuela Castellsa

Sažetak:

U prvom dijelu rada istaknuta je važnost procesa informacionalizacije i globalizacije koji prema Manuelu Castellsu igraju ključnu ulogu u formiranju novog vala društvenih pokreta. Središnji dio rada čini analiza katalonskog pokreta za nezavisnost, a kratko su istaknute povijesne okolonosti u kojima se formirala katalonska nacija kako bi se jasnije shvatila uloga jezika i kulture koji čine bitan dio katalonskog identiteta. Nadalje, rad je fokusiran na analizu katalonskog pokreta za nezavisnost kroz djelovanje tri civilina udruženja čija se aktivnost pojačala nakon neuspjelog referenduma koji je održan 1. listopada 2017. godine. Glavnu komunikaciju ove organizacije vrše preko svojih internetskih stranica i više profila na društvenim mrežama. *Online* komunikacija omogućila je brži protok informacija i na taj način su uspjeli realizirati masovne demonstracije diljem katalonskog teritorija. Njihove online stranice jasno su organizirane ne samo s ciljem javnih prosvjeda nego pozivaju na razne glazbene i književne manifestacije kako bi u najboljem svijetlu prikazali jačinu koju posjeduje katalonski jezik i kultura. Tekstovi na internetu zagovaraju potpunu samostalnost Katalonije, a najviše su usmjereni protiv postupaka španjolske vlade koja im je zabranila održavanje referenduma za nezavisnost. No, cilj je kroz mirne demonstracije i kulturnu propagadnu pokazati veličinu katalonske države. Nadaju se da će njihovo javno djelovanje dovesti do konačnog riješenja diplomatskih odnosa sa Španjolskom koji će omogućiti stvaranje samostalne katalonske države.

Ključne riječi: Katalonija, pokret za nezavisnost, nacionalizam, globalizacija, informacijsko doba, umreženo društvo, okupirani prostor

Movement for Catalan independence from the perspective of Manuel Castell's theory of social movements

Summary:

The first part of this paper emphasizes the importance of the processes of informatization and globalization that according to Manel Castells play a key role in the creation of a new wave of social movements. The central part of the paper is an analysis of the Catalan movement for independence, where the historical background, in which the Catalonian nation was formed, is briefly highlighted to understand the role of language and culture, that make up an important part of the Catalan identity, more clearly. Furthermore, the paper is focused on the analysis of the Catalan independence movement through the activity of three civil societies. Their activity was further amplified after the failed referendum on October 1, 2017. The main communication of these organizations is being carried out through their online websites and multiple profiles on social networks. Online communication enabled a more rapid flow of information and thus they managed to carry out mass demonstrations throughout the Catalan territory. Their online sites are clearly organized not only for public protests but also for the invitation to various music and literary manifestations to showcase the strength of the Catalan language and culture in the best light. Texts on online sites advocate the complete autonomy of Catalonia and are mostly directed against the actions of the Spanish government, which forbade them to hold of a referendum on independence. Their goal is to show the magnitude of the Catalan Republic through peaceful demonstrations and cultural propaganda. They hope that their public action will lead to the final settlement of the diplomatic relations with Spain, which will enable the creation of the independent Republic Catalan.

Key words: Catalonia, independence movement, nationalism, globalization, information age, network society, occupied space

1.Uvod

Kraj 20. stoljeća i prijelaz u 21. stoljeće donio je mnogobrojne promjene u strukturi društva i kulturnoj sferi, a promjene su bile potaknute razvojem novih tehnologija koje su uz proces globalizacije preobrazile način komunikacije i povezivanja diljem svijeta. Tehnološka revolucija dovela je do društvenih promjena zbog korištenja novih znanja i informacija koje su stvorile temelje za novu ekonomsku paradigmu ili preobrazbu kapitalizma (Giddens, 2007).

Uz preobrazbu kapitalizma i tehnološku revoluciju posebno važan proces je globalizacija. Proces globalizacije rezultat je napretka u razvoju komunikacijskih, informacijskih tehnologija i prijevoznih sredstava. Globalizacija je promijenila način na koji ljudi sagledavaju društvene odnose, stvorio se osjećaj bliskosti među ljudima s različitih krajeva svijeta. No s druge strane globalizacija je donijela novi val promjena koje ljudi ne mogu kontrolirati i zbog toga se osjećaju nesigurno (Giddens, 2007). Ekonomsko tržište postalo je nepredvidljivo, ljudi su izgubili povjerenje u političare i njihovu sposobnost za pravedno vođenje države. Zbog gubitka povjerenja u vladu i politički sistem pojedinci su suočeni sa strahom za svoju budućnost te uzimaju stvar u svoje ruke i teže djelovanju koje se očituje kroz pojavu raznih društvenih pokreta. Društveni pokreti mogu nastati zbog različitih razloga koji mogu obuhvaćati borbu za prava žena, ekološku svijest, prava etničkih manjina ili borbu za osamostaljenje pojedinih nacija (Castells, 2002). Prema tome društveni pokreti su rezultat „međuigre između tehnologijom inducirane globalizacije, moći identiteta i državnih institucija“ (Castells, 2002: 12).

Društveni pokreti zaokupili su pažnju brojnih sociologa i teoretičara koji s različitih stajališta pristupaju proučavanju fenomena pokreta. Sociolog Herbert Blumer pokretima pristupa kroz teoriju kolektivnog ponašanja koja se ubraja u klasične američke teorije (Mesić, 2010). S druge strane jedan od važnijih predstavnika teorije društvenih pokreta Alain Touraine daje novi pogled na proučavanje pokreta kroz ideju razdvajanja građanskog društva i države te prelaska u postindustrijsko ili programirano društvo (Tomić-Koludrović, 1991.). Na ideje Tourainea nastavlja se i Manuel Castells koji je bio njegov student. Castells smatra kako su pokreti rezultat procesa globalizacije i tehnološkog napretka koji su doveli do ekonomske nesigurnosti i različitih političkih igri zbog kojeg ljudi gube povjerenje u društveni sistem i odlučuju samostalno djelovati. Bitan Castellsov doprinos u proučavanju

društvenih pokreta je uključivanje aspekta komunikacije koji se odvija na *online* prostoru interneta i raznih društvenih mreža, a pokret se ostvaruje u javnim prostorima gradova (Castells, 2015).

Među brojnim društvenim pokretima koji su aktualni ističe se katalonski pokret za nezavisnost. Kataloniju Castells naziva „nacijom bez države“ što se odnosi na činjenicu da Katalonija na osnovu svoga identiteta posjeduje političku autonomiju iako nije samostalna nego je dio španjolske države. Bitan dio katalonskog identiteta su njihov jezik i kultura, a povijest Katalonije je ispisana uzaludnim borbama za osamostaljenje (Castells, 2002). Katalonska borba za nezavisnost vodi se već nekoliko stoljeća uz povremene prekide, a pokret za odcjepljenje od Španjolske ponovno se aktivirao 2009. godine, a traje i danas.

U ovom radu naglasak je na analizi pokreta za katalonsku nezavisnost, a prije same analize pokreta bit će istaknuti teorijski pogledi na društvene pokrete. Nakon teorijskog pregleda bit će dan kratak osvrt na povijesni razvoj Katalonije kako bi se dobio jasniji uvid u nastanak pokreta za nezavisnost. Zatim će pokret biti analiziran kroz Castellsovu analitičku shemu pokreta koja uključuje definiranje onih koji vode pokret, način na koji se predstavljaju, tko su im protivnici i što im je cilj.

2. Pregled teorija društvenih pokreta

Prema teoretičaru kulture Arjunu Appaduraiu došlo je do stvaranja novog svijeta kojeg obilježavaju razne tehnološke promjene od kojih je najvažnija mogućnost komunikacije s ljudima iz bilo kojeg dijela svijeta. Razlog takve promjene leži u razvitku novih prijevoznih i komunikacijskih sredstava koji omogućuju globalne interakcije. Globalne interakcije dovele su do stvaranja kako ga još Marshall McLuhan nazvao „globalnog sela“ (Appadurai, 2011., 53) odnosno zajednica koje nemaju osjećaj stvarnog mjesta jer je njihova povezanost medijski posredovana i nije potreban susret licem u lice. Appadurai ističe kako je glavni problem globalnih interakcija vezan za postojeću napetost između kulturne homogenizacije i heterogenizacije. Na taj problem nadovezuje se nestabilnost odnosa između nacije i države koje se razilaze u svojim ciljevima. Nacije se okreću prema dobivanju državne moći, a država teži postizanju ideje nacionalnosti. Država putem stvaranja ideje jedinstva i nacionalnosti pokušava ukloniti ideje o razlikama kako bi dobila moć i uspostavila kontrolu. Stječe se dojam kako država i nacija nastoje progutati jedna drugu u procesu borbe za dominaciju (Appadurai, 2011). Zbog disfunkcionalne veze između države i nacije dolazi do pojave

društvenih pokreta putem kojih nacije traže političku autonomiju i samostalnost što je vidljivo na primjeru Katalonije koja se nastoji odvojiti od ostatka Španjolske.

S druge strane unutar društva ljudi osjećaju da gube kontrolu u nadzoru nad svojim životom, situaciji u državi i političkim institucijama. Dolazi do stvaranja otpora i društvenih pokreta koji se suprotstavljaju novom svjetskom poretku za koji ljudi smatraju da ne vodi razvitku i poboljšanju situacije nego vodi društvo u još goru situaciju. Kako bi se razlozi nastanka društvenih pokreta mogli razumjeti, treba promotriti razne društvene procese koji mogu utjecati na njihovo pokretanje. Društveni procesi mogu uključivati globalizaciju, krizu demokracije ili dominaciju simboličke politike u medijskom prostoru. Pokreti ne nastaju bez razloga, oni nisu ni dobri ni loši, ali su odraz situacije određenog društva i njegovih institucija (Castells, 2002).

Društveni pokret nije samo konflikt on je kulturni projekt jer je njegov cilj ostvarenje određenih kulturnih vrijednosti i pobjeda nad protivnikom tih vrijednosti. Touraine govori o novom programiranom društvu u kojem dolazi do prijelaza s upravljanja stvarima na upravljanje ljudima. Za razliku od radničkih pokreta novi pokreti su okrenuti prema kulturnim sredstvima poput obrazovanja. Oni mijenjaju i svoj pristup u kojem je nasilje zamijenjeno nenasiljem, a pokreti su okrenuti prema moralnosti i duhovnom stanju. Novi pokreti ispunjavaju javni prostor i žele promijeniti načine života i braniti ljudsko pravo na slobodan izbor. U središtu ovakvih pokreta stoji identitet i dostojanstvo, suosjećajnost s onima na rubu društva, a teme postaju osobne i etičke. Ovakav pristup društvenim pokretima donio je i prekid dominacije političkih stranaka, a jačanje javnog mijenja, što potvrđuje i česta uporaba referenduma za provedbu raznih ideja (Touraine, 1992). No svaki pokret ima svoju razvojnu putanju, koja prema Miroslavu Hrochu (Hroch, 1985, prema Katunarić, 2003: 142) ide kroz tri faze. U prvoj se javlja ideja o pokretu između nekoliko mladih intelektualaca, zatim ideja prelazi u djelo kroz postojanje političke stranke koja u javnosti zastupa neke ideje, a treća faza se odnosi na masovnu mobilizaciju koja se može realizirati kroz pojavu pokreta u koji su uključeni svi stanovnici nekog područja što se može primijeniti na primjer katalonskog pokreta za nezavisnost (Katunarić, 2003).

Postoje razne definicije pokreta no Castells opisuje pokrete kao „ svrhovita kolektivna djelovanja čiji ishod, kako u pobijedi tako i u porazu, preobražava društvene vrijednosti i institucije“ (Castells, 2002: 13). Castells društvene pokrete promatra kroz makro i mikro perspektivu. Makro perspektiva odnosi se na procese globalizacije i informacionalizacije jer smatra kako kroz djelovanje tih procesa dolazi do preobražaja društva i njegovih institucija.

Procesi poput globalizacije i informacionalizacije se izdižu iznad društvenih struktura i povećavaju tehnološke mogućnosti koje dovode do razvoja novih medija poput interneta i razne računalne opreme što u krajnjoj liniji dovodi do kompleksne situacije u kojoj je moć dio apstraktnog tehnološkog mehanizma koji je doveo do raspada postojećih formi nadzora i političkih institucija (Castells, 2002).

Nasuprot makro perspektivi gledanja društvenih pokreta mikro perspektiva okreće se prema ljudima koji su zbog kulturne ispraznosti, ekonomske nesigurnosti i političkog cinizma izgubili nadu u bolje sutra. Ljudi su izgubili povjerenje u političke institucije i njezine službenike kojima je cilj imati moć, a ne brinuti se za probleme ljudi koji žive unutar države. Zbog takve politike ljudi su prisiljeni okrenuti se prema vlastitim problemima i borbi za svoja prava. Dolazi do zanemarivanja ideologija i vladara, a fokus se prebacuje na probleme stvarnih ljudi i njihovo životno iskustvo. Uvijek postoji pitanje oko podrijetla društvenih pokreta, no često su uzrokovani pobunom individualaca ili grupe protiv jedne ili više socijalnih dimenzija koje se očituju kroz dominaciju. Prema tome pokreti uvijek nastaju zbog pojedinca ili grupe ljudi koji su okupljeni zbog emocionalnog aspekta kojeg pojedinci unose u svoje djelovanje. Bitnu ulogu u povezivanju ljudi odigrao je tehnološki razvoj i pojava društvenih mreža na internetu. Koncept društvenih mreža je bitan jer to je virtualno mjesto na kojem ljudi mogu slobodno izraziti svoje mišljenje, iskustvo i probleme bez obzira na razne ideologije i politiku. Kroz društvene mreže ljudi pronalaze i druge osobe koje imaju slične probleme i stavove te se tako stvaraju virtualne zajednice podrške koje pomažu ljudima da pobijede svoje strahove (Castells, 2015).

Castells naglašava kako kod pojedinaca društveni pokret dobiva emocionalni karakter jer uključuje njihove osjećaje i stavove. Postoje dva motivacijska sistema suočavanja s problemima, a jedan se odnosi na pristupanje problemu a drugi na izbjegavanje. Sistem pristupanja problemu je povezan s potragom za ponašanjem koje će osobu dovesti do cilja koji priželjkuje, a ta vrsta zanosa povlači za sobom i drugu pozitivnu emociju a to je nada. Nada je bitna jer omogućuje pogled u budućnost i tako upravlja ponašanjem na način da kod pojedinaca podupire ostvarenje zamišljenih ciljeva. Kako bi nada i zanos zauzeli mjesto u emocionalnom sustavu čovjeka potrebno je u društveno političkoj sferi prevladati negativnu emociju koja pripada motivacijskom sistemu izbjegavanja, a to je ljutnja koja se obično veže za pojavu rizičnih ponašanja. Bitno je da pojedinac pobijedi strah nakon čega dolaze pozitivne emocije zanosa i nade koje vode prema ostvarenju cilja. Kako bi došlo do formiranja društvenog pokreta bitno je da se pojedinci povežu putem zajedničkih osjećaja ili emocija. To

povezivanje podrazumijeva postojanje komunikacijske veze između individua. Kako bi poruka bila uspješno primljena bitno je da postoji kognitivna suglasnost između pošiljatelja i primatelja poruke te da postoji valjan komunikacijski kanal koji će prenijeti poruku. Važna je prisutnost empatije unutar komunikacijskog procesa između pošiljatelja i primatelja poruke. Kada postoji grupa pojedinaca koji se osjećaju iskorišteno, neshvaćeno ili poniženo oni su spremni na to da se njihova ljutnja provede u djelo u onom trenutku kada pređu strah. Strah se svladava kada ljutnja prijeđe u bijes odnosno kada osobe koje pate pronađu druge osobe koje su prošle istu ljutnju i bol te se s njima mogu poistovjetiti. Poistovjećivanje s drugim osobama dovodi do stvaranja zajedništva u kojem ljudi zanemaruju svoje različitosti a prihvaćaju osjećaje koji ih povezuju. Kod društvenih pokreta proces stvaranja zajedništva može se ogledati u situacijama kada zbog loših postupaka vlasti ili političara dolazi do pojave bijesa među ljudima te im njihova emocionalna povezanost pomaže u svladavanju straha i daje im snagu za javno djelovanje (Castells, 2015).

Unutar socijalne promjene i teorije pokreta bitnu ulogu nosi „okupirani prostor“ u kojemu se kroz tri razloga ogleda način na koji se ljudi povezuju i zajednički djeluju. Prvi se odnosi na formiranje zajednice ljudi sličnih mišljenja ili problema koji u svom zajedništvu pomažu jedni drugima u svladavanju strahova. Drugi razlog se odnosi na simboličku moć gdje građani kroz zauzimanje dijela urbanog prostora vraćaju svoj vlastiti grad iz kojeg su protjerani zbog političke nepravednosti. Treći razlog odnosi se na to da pokreti kreiraju prostor za promišljanje čime javni prostor postaje i politički prostor. Javni prostor u današnjem društvu je hibridan prostor društvenih pokreta koji se formira na internetu i raznim društvenim mrežama, a ostvaruje u okupiranom urbanom prostoru (Castells, 2015).

Pored otkrivanja razloga zbog kojeg i načina na koji nastaju društveni pokreti bitna je i njihova analiza kako bi se moglo utvrditi način na koji djeluju i u kojem smjeru su njihovi ciljevi usmjereni. Teoretičar Touraine definira društveni pokret kroz tri načela. Prvi se odnosi na identitet pokreta, drugo načelo se odnosi na otkrivanje protiv koga je pokret usmjeren i treće načelo se ogleda u viziji pokreta i njegovom cilju. Castells svoju definiciju pokreta nastavlja na ono što je definirao Touraine, a pokrete gleda kroz njihov identitet, protivnika i društveni cilj. Po Castellsu „identitet se odnosi na samodefiniciju pokreta, odnosno ono što on jest i u čije ime govori. Protivnik se odnosi na načelnog neprijatelja pokreta kojeg je pokret izričito identificirao. Društveni cilj se odnosi na viziju koju pokret ima u obliku društvenoga poretka ili društvenoj organizaciji koju bi želio ostvariti na povijesnom obzoru svoga kolektivnog djelovanja“ (Castells, 2002: 79). Stoga za analizu je bitno utvrditi tko su oni koji

se nalaze unutar pokreta, kakve vrijednosti zastupaju, kako se predstavljaju, tko su njihovi protivnici i ciljevi. No važan je i način na koji se ostvaruje komunikacija između sudionika pokreta, zatim kako se realiziraju u javnom prostoru i postoji li oprečna veza između pokreta i političkih institucija unutar društva u kojem se pokret ostvaruje (Castells, 2002). Na postavljena pitanja nastojat će se odgovoriti u sljedećim poglavljima rada u kojima se donosi pregled literature o katalonskom pokretu za nezavisnost.

3. Teorijski pristupi nacionalizmu i ideji identiteta

Teorije vezane za nacionalizam predstavljaju zanimljiv fenomen unutar sociološkog diskursa jer ne postoji konkretna teorija koja je općenito prihvaćena, nego mnoštvo autora i mišljenja o toj temi (Haralambos, 2002). Nacionalizam se tumači kao „ideologija utemeljena na uvjerenju da ljudi sa zajedničkim karakteristikama poput jezika, religije ili etničke pripadnosti čine zasebnu i osebujnu političku zajednicu“ (Rječnik sociologije, 2008: 221). Teško je doći do konkretne podjele kroz pregled teorija nacionalizma, no sociolog Vjeran Katunarić u svojoj knjizi „Sporna zajednica“ daje općenit pregled teorija o naciji i nacionalizmu te ih dijeli prema tri pristupa, primordijalistički, modernistički i postmodernistički. Primordijalistički pristup na teorije nacionalizma gleda kroz tradiciju i povijest, jer prema tome nacionalizam svoje korijene ima u starijim oblicima grupnih identiteta i međuljudskih odnosa koji su na neki način ljudima nesvjesni i izvan njihove kontrole. Nasuprot takvim idejama stoje teorije unutar modernističkog pristupa čiji autori naciju shvaćaju kao proizvod industrijalizacije, masovnih medija, demokracije i tvrde kako osjećaj pripadnosti nekoj naciji nije mogao postojati u prošlosti sve dok ga nove kulturne i političke elite nisu stvorile. Za razliku od primordijalističkog i modernističkog pristupa sasvim novi pogled nudi postmodernistički pristupi koji teži ideji dekonstrukcije nacija (Katunarić, 2003).

Kroz pregled teorija nacionalizma izdvojilo se nekoliko autora čije teorije nastoje objasniti pojavu novih nacionalnih ideja i pokreta za nezavisnost. Pierre L. Van dem Berghe govori o sociobiološkom primatu etničkih odnosa koji se izdiže iznad profesionalnih i klasnih odnosa jer za njega etničnost je nastavak rodbinskih veza. Anthony Smith na njegovom tragu nastavlja ideju etničke prošlosti i nastavka nacije na tradiciju starih etnija koja postoji na simboličkoj razini. No Smith daje novu dimenziju u teoriji nacija i u tome se približava modernističkom pristupu jer smatra kako se etnički mit može mijenjati posredstvom novih elita ili intelektualaca, te tvrdi kako je nacionalizam politički nužan i povijestan što se

suprotstavlja idejama o gašenju nacionalizma (Katunarić, 2003). Benedict Anderson naciju definira kao „izmišljenu političku zajednicu, izmišljena kao inherentna, ograničena i suverena“ (Haralambos, 2002: 263). Izmišljena je jer se svi pripadnici neke nacije nikad nisu fizički susreli i nikad neće, a ipak osjećaju pripadnost istoj naciji. Ograničena je jer ne pripadaju svi ljudi istoj naciji, postoje uvjeti i ograničenja pripadnosti što znači da se ideja nacije odnosi na određen broj ljudi dok su drugi otpadnici. Suverena je jer nacija odnosno nacionalizam kao ideja teži samostalnosti, slobodi i neovisnosti neke grupe ljudi. Svoj pogled na ideju nacije daje Immanuel Wallerstein koji smatra da su takve ideje rezultat „nadogradnje političkog sustava“ (Haralambos, 2002: 265). Prema njemu nacionalizam nastaje tek pojavom samostalnih država koje postaju konkurentne unutar svjetskog poretka. Ideja zajedništva i nacionalizma pogodovala je državama kao unutarnja zaštita koja omogućuje njihov opstanak i obranu od vanjskih napada u bilo kakvom smislu. David Mcrone na nacionalizam gleda kroz više perspektiva i teorijskih pristupa, no za razvoj pokreta za nezavisnost bitno je da govori o postojanju nacija bez države koje traže svoju samostalnost poput Katalonije u Španjolskoj. O njima govori kroz neonacionalizam, a za njega uvjeti u kojima se takve ideje javljaju su jako civilno društvo, snažno gospodarstvo, više nacionalnih identiteta i sukladno tome pojava novih političkih stranaka s nacionalnim idejama (Haralambos, 2002).

Nadalje, Stuart Hall povezuje razne procese i odnose između kapitalizma, nacionalizma, etniciteta i identiteta. Govori o kapitalizmu kao pojavi koja je uzrokovala kontrastne učinke, jer u isto vrijeme jačaju ideje nacionalizma dok i slabe. Proces globalizacije nametnuo je osjećaj povezanosti na transnacionalnoj razini dok je u isto vrijeme jača povezanost na lokalnom levelu. Posljedica ovakvih uvjeta je pojava pokreta za nezavisnost, prema Hallu ovi uvjeti utjecali su na identitet koji kod ljudi postaje zamršen što dovodi do pojave osjećaja izgubljenosti zbog čega ljudi teže prema definiranju svojeg identiteta (Haralambos, 2002). Sličan pristup nacionalizmu koji uključuje bitnost identiteta i njegove uloge u stvaranju nacionalnih pokreta za neovisnost nastavlja se i Castells. Za njega postoje četiri uporišta na kojima se gradi nacija, prvo se odnosi na izgradnju države, što nije pravilo, zatim potrebno je postojanje uzora prema kojima se gradi nacija, pa razvoj od malih grupa prema masovnom fenomenu, a zadnje uporište odnosi se na prijelaz s političkih na kulturne sadržaje. Kulturna moći nacionalizma sastoji se od potrage za identitetom koji se zbog procesa globalizacije, kapitalizma i informatizacije sveo na profit. Ljudi zbog toga imaju potrebu tražiti sebe, svoj identitet i tako razvijaju društvenu svijest koja stvara mrežu odnosa koji formiraju zajednički život. Društvena svijest se ostvaruje kroz tri vrste identiteta. Prvi je

legitimirajući kojeg zastupaju vladajuće ustanove kako bi provele svoju dominaciju, zatim identitet otpora kojeg stvaraju podređeni u odnosu na dominantne kako bi se zaštitili od dominantnog identiteta i ustanova te projektni identitet kojeg zastupaju ljudi koji žele promijeniti svoj položaj i odnose u društvu (Katunarić, 2003).

Autorica Montserrat Guibernau se nastavlja na teorije nacionalizma te detektira pojavu emancipacijskog nacionalizma[1] u situacijama kada nacija i država ne mogu koegzistirati i postoji snažan demokratsko nacionalistički pokret, a primjer za to su Katalonija, Škotska i Flandrija. Najveći izazov kod zajednica kod kojih se ističe emancipacijski nacionalizam je postići međunarodno priznanje. Kada dođe do slučaja kada nacija i država ne koegzistiraju može doći do dva različita ishoda. Prvi se odnosi na sposobnost države da uspješno asimilira različite nacije na svom terenu. Nasuprot tome drugi ishod se ogleda u neuspješnoj asimilaciji pa nacije mogu državu percipirati kao neprijatelja te unutar svojih zajednica jačaju ideju zajedništva i nacionalizma. Dolazi do novog otpora i želje kod nacija koje žele priliku da odlučuju o svojoj sudbini, oni se protiv moći neprijateljske države bore pomoću političke emancipacije građana (Guibernau, 2014).

Iako postoji mnoštvo teorijskih pristupa i ideja o tome što je nacionalizam, ipak postoji zajednička nit koja povezuje sve teorije o nacionalizmu. Povezuje ih ideja traženja sebe koja se ogleda u definiranju pripadnosti određenoj skupini ili zajednici. Ljudi traže osjećaj sigurnosti i potvrde vlastitog identiteta se tako razlikuju od ostalih grupa unutar društva. Svakako pojavi nacionalizma pogodovali su procesi kapitalizma i globalizacije koji doprinose osjećaju izgubljenosti koji ljude tjera na potragu za identitetom i sigurnošću.

4. Povijest Katalonije i korijeni borbe za odcjepljenje

Postoji jaka povezanost između povijesnog mita i nacionalnog identiteta. Manipulacija povijesnim činjenicama je u službi kreiranja prividnog osjećaja zajedništva koje je postignuto kroz velike žrtve. Zbog toga većina zemalja koje žele ostvariti svoju neovisnost pozivaju se na povijesne događaje i mitove kako bi opravdali svoje ciljeve. Upravo povijesna postignuća Katalonije omogućila su pristašama pokreta za nezavisnost da stvore predodžbu o sebi kao jednoj od većih nacionalnih zajednica u Europi koja nema vlastitu državu.

[1] Emancipacijski nacionalizam je demokratski tip nacionalizma koji nastaje u nacijama koje veće države ne priznaju, nacije se ne osjećaju zaštićeno od države u kojoj se nalaze i ne osjećaju se politički i kulturno priznate kao nacije (Guibernau, 2014).

Smatra se kako je Katalonija kao nacija nastala oko 988. godine kada je grof Borell prekinuo sve veze s karolinškim carstvom. Krajem 9. stoljeća za grofa Guifre el Pelos kao nagradu za uspješnu borbu protiv Arapa od francuskog kralja dobio je posjede koji su uključivali Barcelonu, Urgell, Cerdanya-Conflent i Gironu. Dobitkom posjeda grof el Pelos učvrstio je svoju titulu i time osigurao svojim nasljednicima vlast nad dobivenim područjem koje je u 12. stoljeću dobilo naziv *Catalunya* (Castells, 2002). Ranosrednjovjekovno razdoblje ili karolinška era za Kataloniju je odigrala značajnu ulogu jer za razliku od ostatka Španjolske u to vrijeme Katalonija je ostala netaknuta od strane islamskih osvajača što joj je omogućilo teritorijalni i politički razvoj (Freedman, 1988: 4-5). Već od 13. pa sve do 15. stoljeća Katalonija je dobila formu carstva jer se proširila na teritorij Sicilije, Sardinije, Napulja, Valencije, Mallorce i dijelove grčkog i francuskog teritorija. Proširenje teritorija i savez plemstva u gradske trgovačke elite utjecalo je na važnost Katalonije kao trgovačke sile. No konkurenciju Kataloniji predstavljala je Kastilja i zbog toga se Katalonija 1137. godine ujedinila s Aragonskim kraljevstvom (Castells, 2002). Unija s Aragonskim kraljevstvom donijela je Kataloniji status velikog osvajača koji je širenjem svog teritorija polako vraćao dijelove pirinejskog poluotoka koji su zauzeli islamski osvajači (Freedman, 1988: 5). Nakon toga krajem 15. stoljeća došlo je i do ujedinjena Katalonije i Kastilje kroz čin braka koji su sklopili kralj Ferdinand i kraljica Izabela. Njihov brak je doveo do sporazuma između kraljevstva Katalonije, Valencije i Aragona i kraljevstva Kastilje što je obilježeno dokumentom *Compromiso de Caspe (1412.).* Sklopljeni sporazum oduzeo je Kataloniji politički suverenitet i dio bogatstva koji su dvije nacije trebale dijeliti, ali katalonski jezik i običaji su bili sačuvani. Ujedinjenje je s vremenom koštalo Kataloniju jer gubi trgovačku snagu zbog isključenosti iz trgovine s američkim teritorijem što potpuno preuzima Kastilja ili Španjolsko kraljevstvo. Zbog gubitka prava i oduzimanja teritorija Katalonija i Portugal krajem 17. stoljeća za vrijeme vladavine Filipa IV. počinju borbu za nezavisnost koju Portugal uspijeva dobiti zbog pomoći Engleskog kraljevstva, a Katalonija gubi i time još više prava joj je bilo oduzeto (Castells, 2002: 134-138). Iako pobuna Katalonaca nije uspješno završila bitna je zbog svog cilja, a to je proglašenje katalonske nezavisnosti. Upravo se taj događaj se smatra ključnim jer je to prvi pokret i pobuna u ime nacionalističkih ideja u Kataloniji (Desfor Edles, 1999: 317).

Katalonska borba za nezavisnost nastavila se i za vrijeme vladavine Filipa V., kada su stali na stranu Austrijanaca. Borba je trajala od 1705. do 1715. godine, a završena je pobjedom Filipa V. koji je 11. rujna 1714. godine svečano ušao u Barcelonu što je bio znak

trijumfa nad Kataloncima. Nakon toga Katalonija gubi svoje institucije i politička prava koja je imala još od srednjeg vijeka, a Filip V. pokrenuo je djelatnost novih institucija koje su trebale provesti postupno eliminiranja katalonskog jezika. Zbog raznih zabrana uporaba katalonskog jezika svela se na crkvene institucije i obiteljske krugove, zbog čega su se Katalonci okrenuli prema radu i posvećenosti industrijskom razvoju što je dovelo do situacije da je Katalonija krajem 18. stoljeća bila jedini dio pirinejskog poluotoka koji je bio ekonomski i industrijski razvijen (Castells, 2002: 134-138). Borba s Filipom V. i pad Barcelone 1714. godine značajan je događaj zbog plemićke ličnosti Rafaela Casanove koji je u sukobu sa španjolskom vojskom nesretno poginuo. Njegova uloga bitna je za katalonsku povijest jer je postao primjer osobe, herojska ličnost koja je za obranu svoje domovine dala život. Njegova skulptura stoji na trgu u Barceloni, a prikazan je kao lik s mačem i zastavom koja je simbol sv. Eulalije, zaštitnice grada. Mjesto na kojem je postavljena skulptura postalo je simbolom i fokusom nacionalističkih demonstracija, a o značenju skulpture govori i podatak da ju je Franco za vrijeme svoga režima prisilno uklonio (Pi-Sunyer, 1987). No zbog političkog pritiska iz Madrida koji je iskorištavao katalonsku dobit za svoj napredak krajem 19. stoljeća došlo je do razvoja katalonskog nacionalnog pokreta kojeg su nadahnuli nacionalist Enrica Prata de la Ribe koji je osnovao prvu katalonsku instituciju na višoj razini i napisao djelo „La nacionalitat Catalana“ što je bila izravna izjava i potvrda katalonskog nacionalizma (Petherbridge-Hernandez, Latiner Raby, 1993:34). Zatim važni su federalisti poput Valentia Almiralla i Francesca Pi y Margalla koji su ostali zabilježeni u katalonskoj povijesti i podupirali su rad mladih filologa a pogotovo Pompeua Fabre koji je ortografski uspostavio moderni katalonski jezik u 20. stoljeću (Castells, 2002: 134-138). Renesansa katalonskog jezika značila je i obnovu katalonske kulture, ponovno oživljavanje srednjovjekovne literature i tradicionalnih mitova o herojstvu Katalonaca. Nadalje, obnova katalonske kulture značila je i obnovu katalonskog nacionalizma kroz osnivanje institucija koje su omogućile širenje nacionalističkih ideja i stvaranje uvjeta za postizanje autonomije (Edles Desflor, 1999: 319.)

Borba za katalonsku nezavisnost bila je prekinuta pobunom radničke klase u Kataloniji čime je Katalonije bila prisiljena potražiti pomoć od Madrida. Nakon toga 1931. godine došlo je do uspostave republike u Španjolskoj, a u isto vrijeme lijevo republikansko krilo u Kataloniji uspjelo je uspostaviti dijalog između radničke i građanske klase što je rezultiralo jačanjem nacionalističkih ideja. Već 1932. godine zbog velikog pritiska katalonskog naroda Španjolska odobrava referendum i uspostavu samouprave i jezične

autonomije u Kataloniji, što je ubrzo izgubljeno zbog građanskog rata od 1936. do 1939. godine kada je Francova diktatura nastojala izbrisati katalonski jezik i kulturu kroz njihovo uklanjanje iz obrazovnog sustava. Francova diktatura izazvala je jačanje nacionalizma u Kataloniji u čemu su se ujedinile sve katalonske političke stranke (Castells, 2002: 134-138). Došlo je do intenzivne rehabilitacije katalonskog identiteta kroz medije, obrazovanje, književnost i organiziranje raznih manifestacija i programa na katalonskom jeziku (Petherbridge-Hernandez, Latiner Raby, 1993: 43-44).

Godine 1979. na snagu je stupio statut o autonomiji Katalonije kojoj je vraćeno pravo na korištenje jezika i političkih institucija. Katalonija je bar dijelom vratila svoju autonomiju, ali mladi intelektualci toga vremena su htjeli potpunu nezavisnost. Katalonska nacionalistička koalicija odbacila je taj zahtjev kroz odgovor da im nije potrebna država nego institucije koje su glas njihove autonomije. Bitno je naglasiti kako Katalonija svoj identitet temelji na kulturi i jeziku, a ne na etničkoj ili vjerskoj pripadnosti. Prema jednom od poznatijih francuskih povjesničara Pierru Vilaru ono što Katalonce čini posebnima u odnosu na ostale narode je jezik koji je potpuno različit od francuskog i španjolskog a ipak je bio razvijen već od 13. stoljeća što pokazuju i djela Raimona Llulla koji piše na katalonskom od 1235. do 1315. godine (Castells, 2002: 134-138).

Jezik se pokazao kao važan temelj identiteta katalonskoga naroda i njihov simbol koji je tijekom povijesti ostao njihov prepoznatljiv znak. Važnost katalonskog jezika pokazala se u drugoj polovini 20. stoljeća kada je došlo do masovnog useljavanja ljudi iz osiromašenih dijelova Španjolske. Katalonci su uveli jezik u skoro svaku sferu društvenog života u svrhu asimiliranja novih doseljenika na katalonski identitet i način života (Castells, 2002: 134-138).

5. Katalonski pokret za nezavisnost

Kataloniju simbolizira jak osjećaj za teritorijalni identitet, a studije su pokazale kako se 37.5% populacije u Kataloniji poistovjećuje s katalonskim identitetom. Istraživanje Castellsa i I. Taubella 2002. godine pokazalo je kako 44,3% sudionika intervjua tvrdi da im je materinji jezik Kastiljski, dok 41,1% sudionika tvrdi da im je to Katalonski. Nadalje, podaci govore kako u grupi ljudi od 15 do 24 godine samo 17,5% njih ima intenzivnu praksu katalonskog identiteta. No ta brojka se povećava na 29% kada se uključe i osobe starije od 75 godina. Razlog tome može se pronaći u kontekstu unutar kojeg su pojedinci rođeni. Pokazalo se kako mladi ispod 30 godina manje posjeduju svijest o zajedničkom identitetu, a rođeni su u

vrijeme kraja diktature, razvoja demokratskog sustava i pohađali su autonomne školske sisteme. S druge strane podaci pokazuju kako su ispitanici iznad 50 godina više posvećeni praksi katalonskog identiteta jer su se rodili u nemirnom povijesnom razdoblju u kojemu su osjetili posljedice Francove diktature i nemogućnosti javnog iskazivanja vlastitog identiteta. Iako Castells u istraživanju govori o nestanku želje za otporom kod mlađih grupa ipak događaji vezani za pokret za nezavisnost od 2003. do 2017. godine pokazuju drugačije tendencije (Castells i Taubell, 2002).

5.1 Korijeni katalonskog nacionalizma

Krajem 19. stoljeća pod utjecajem njemačkog romantizma u Kataloniji jača nacionalni i kulturni pokret za preporod što se ogleda u zahtjevima za katalonsku autonomiju, prvo u pogledu regionalizma, a kasnije i u formi federalne države. No katalonski nacionalizam nije bio ujedinjeni fenomen nego su različite političke ideologije i kulturalni utjecaj doveli do stvaranja različitih tipova nacionalizma. Jaume Balmes je zagovarao konzervativni nacionalizam, pa federalizam Francisca Pi i Margalla, katolički nacionalizam Josepa Torresa i Bagesa ili katalonski marksizam Andee Nina i još mnogi drugi. U ranom dvadesetom stoljeću su održali skup za neovisnost kako bi dobili značajnu izbornu potporu. Nakon razvoja ideja o Kataloniji kao samostalnoj državi dolazi do Španjolskog građanskog rata čime su prekinute sve ideje o autonomiji i slobodi. Nakon Francove pobjede u španjolskog građanskom ratu došlo je do potiskivanja katalonskih političkih institucija, zabrana katalonskog jezika i uklanjanje svih simbola katalonskog identiteta, od zastave (*senyera*) i nacionalne himne (*Els Segadors*) (Guibernau, 2014). No unatoč Francovim zabranama funkcioniranja katalonskih političkih institucija, Katalonci su uspjeli pronaći način da zaobiđu Francovu diktaturu. Oni su kroz korištenje njihovog građanskog zakona koji nije bio zabranjen uspjeli očuvati regionalnu i nacionalnu kulturu (Harty, 2001). Nakon dužeg vremena političke neaktivnosti 7.studenog 1971. godine oko tri stotine ljudi iz različitih sektora djelatnosti osnovali su *Assembly of Catalonia*, tajno društvo koje je ubrzo postalo jedno od najširih i najvažnijih katalonskih pokreta od građanskog rata. Udruženje je većinom osnovano od strane socijalista i komunista koji su primili veliku ekonomsku potporu od grupe koju je vodio Jordi Pujol, koji im se pridružio. Nakon toga osvojili su potporu radnog sektora i velikog broja imigranata koji su izvorno kastiljski govornici. Svi su se ujedinili u nadi da će vratiti demokraciju i autonomiju za Kataloniju. Pokret je kulminirao 11. rujna 1977. godine kada je oko milijun demonstratora

zahtijevalo autonomiju za Kataloniju. Ratificirana je nova politička reforma koji je predložio Adolfo Suarez, tada premijer Španjolske, a referendum je održan 15. prosinca 1976. godine. Nakon toga 1978. godine dolazi do obnove Španjolskog ustava koji je tada omogućio veću autonomiju Kataloniji i Galiciji, a bila je bitna poruka o jedinstvenosti Španjolske države i svijest o postojanju drugih nacija i regija te njihovom poštovanju. Događaji su išli u prilog Kataloniji koja je 1979. godine usvojila novi statut o autonomiji. Statut je definirao Kataloniju kao naciju koja ima pravo na vlastitu vladu i *Generalitat* kao instituciju oko koje je organizirana katalonska vlada. No Katalonci su i dalje ostali podgrupa unutar demosa kojeg čine svi stanovnici Španjolske. Iz toga se može zaključiti kako su Katalonci tretirani kao manjina bez mogućnost napretka i promjena sve dok im to ne odobri Španjolska država. Na primjer ako Katalonci žele održati referendum o nezavisnosti ne mogu sve dok im to ne dozvoli Španjolska državna uprava. Bitno je istaknuti kako nacionalne manjine u Španjolskoj imaju pravo glasa, pristup kongresu i senatu ali nemaju pravo veta (Guibernau, 2014).

Osim kroz zakone i političke akcije Katalonci svoje nacionalističke ideje šire putem drugi medija. Svoj jezik i kulturu iskoristili su za promicanje ideja neovisnosti kroz novinski tisak. Istraživanja su pokazala razliku između načina pisanja kastiljskog i katalonskog tiska. Kastiljske novine zastupaju ideju moderne španjolske države i ponajprije kroz svoje tekstove obraćaju se građanima Španjolske. S druge strane katalonske novine veličaju katalonski *Generalitat* kao instituciju koja je sposobna za suočavanje s europskim izazovima. Tako se kroz tisak legitimizira pravo Katalonaca na građanstvo u njihovoj državi Kataloniji (Laitin, Rodriguez Gomez, 1992: 28). Nakon novinskog tiska Katalonci su svoje nacionalističke ideje prenijeli i na kazališne daske gdje se prikazuju predstavke koje govore o multikulturalnoj realnosti Katalonije i njezinom mjestu u Europi. Simbolično Katalonija koja je bila u političkom i umjetničkom smislu nevidljiva stvara novu sliku sebe koja postaje vidljiva i ostatku svijeta (Feldman, 2002: 272).

5.2 Počeci i razvoj pokreta za katalonsku nezavisnost nakon 2000. Godine

Katalonija je pomogla Španjolskoj pri ulasku u EU, ali Španjolska je i dalje forsirala centralizam u državi. Iako katalonski pokret nikad nije išao pravo prema odcjepljenju, uvijek su htjeli samo više političke autonomije. Promjena se dogodila kada je 2003. godine na izborima odabrana nova katalonska vlada pod vodstvom Pasquala Margalla. Kada je došao na vlast on je ponudio nove zahtjeve i novi statut za autonomiju. Ispostavilo se kako je njegov

zahtjev bio dosta kompliciran te je došlo do sukoba između katalonskih političkih stranaka no ipak su se složili oko osnovnih postavki svojih zahtjeva, ali Katalonija i dalje nije imala većinu u parlamentu. Nakon toga potreba za odcjepljenjem Katalonije se povećala, a postoji nekoliko razloga. Prvo, vlada Jose Marie Anzara (2000.-2004.) nije marila za veću autonomiju Katalonije i u to vrijeme odcjepljenje nije spomenuto. Drugo, novi statut o autonomiji iz 2006. godine je odbijen od strane katalonskog parlamenta, španjolskog kongresa, senata i Katalonaca u referendumu. Treće, akumulacija godišnjeg deficita za 8 % u Kataloniji zbog financijskih odluka španjolske vlade, a ovaj argument će najviše biti zastupljen za vrijeme jake ekonomske krize. U siječnju 2013. godine Katalonija je dosegla brojku od 23.9 % nezaposlenih, a Španjolska 26.2 %. Navedeni faktori su važni jer su pokrenuli emocije koje su blisko vezane s porastom volje za odcjepljenje Katalonije (Guibernau, 2014).

S druge strane ljutnju kod Katalonaca je potaklo i ignoriranje španjolske vlasti u njihovim zahtjevima za veću autonomiju. Naime, Katalonci su kreirali novi statut za autonomiju i prilagodili zahtjeve u skladu sa španjolskim ustavom, no unatoč tome španjolski Visoki sud za pravdu je odbio njihove zahtjeve. Takav postupak je doveo do bijesa kod Katalonaca jer su smatrali kako su ispunili sve potrebne uvjete. Razlozi španjolskog Visokog suda za odbijanje novog statuta za autonomiju odnosili su se na zakonski neosporivo jedinstvo španjolske nacije zbog kojeg ne smije doći do miješanja nacionalnih simbola Španjolske i Katalonije, odbijanje zahtjeva da katalonski jezik postane službeni unutar Katalonije jer kastiljski i katalonski moraju biti ravnopravni s naglaskom na važnost kastiljskog jer je to jezik čitave države. Španjolski Visoki sud odbio je i zahtjeve katalonske vlade za postavljanje vlastitih poreza i stvaranje vlastitih institucija poput katalonskog Vrhovnog suda i Vijeća za pravdu (Guibernau, 2014).

Nakon toga došlo je do ponovnog stvaranja pokreta za odcjepljenje Katalonije čiji se postanak može pratiti od 19. prosinca 2009. godine. Na taj dan 166 katalonskih gradova uz pomoć 15 000 volontera održali su referendum za nezavisnost. Iako referendum nije bio zakonski proveden imao je jako simboličko značenje kao znak protesta Španjolskoj koja zabranjuje takve akcije. Podaci su pokazali kako je od 27 % ljudi koji su se odazvali na referendum njih 94.71 % glasovalo u korist katalonske nezavisnosti. Nakon toga 10. srpnja 2010. godine preko jedan milijun ljudi u Barceloni je demonstriralo protiv odluka španjolskog visokog suda koji je odbacio nove zahtjeve statuta za autonomiju. Civilno udruženje *Omnium Cultural* sa svojom predsjednicom Murielom Casals organiziralo je demonstraciju pod motom

„Mi smo nacija. Mi odlučujemo“ (Guibernau, 2014). Bitnu ulogu u novom valu pokreta za nezavisnost odigrao je i predsjednik katalonske vlade Artur Mas koji je bio na vlasti od 2010.-2016. godine. Mas i njegova koalicija bili su pristaše odvajanja od Španjolske i provođenja referenduma za nezavisnost, a referendum nije mogao uspjeti jer ga Španjolska vlast nije htjela dozvoliti što je dovelo do još veće pobune među Kataloncima (enciklopedija.hr).

Podaci iz Barcelone od 2011. do 2013. godine pokazuju kako se broj Katalonaca koji smatraju da bi Katalonije trebala biti nezavisna povećao se sa 42. 9 % na 55.6 %, a čak njih 47 % smatra kako bi Katalonija trebala postati samostalna država. Jedan od glavnih argumenata za nezavisnost i odcjepljenje je želja za većim prosperitetom i slobodom. S novčane strane najveći problem je što porez koji se naplaćuje u Kataloniji zapravo šalje u Madrid i od tamo se distribuira što rezultira pojavom deficita u Kataloniji, a to svakako utječe na pojavu bijesa i nezadovoljstva kod stanovnika Katalonije. Kao glavni razlog Španjolaca protiv odcjepljenja Katalonije stoji u tome kako bi tim činom bio slomljen integritet jedinstvene španjolske nacije te kod njih se javlja potreba za očuvanjem tog jedinstva (Guibernau, 2014). No, Španjolska ni u svojoj vanjskoj politici nije pokazala da želi priznati male države koje se odvajaju jer nije priznala Kosovo. S druge strane postoje države poput Velike Britanije čiji je tadašnji premijer David Cameron prihvatio rezultate škotskog referenduma bez obzira na ishod, a Španjolska se drži ustava kao nepromjenjivog i jedinog zakona u državi (Carrera, 2014).

U novim prosvjedima 11. rujna 2012. godine 1,5 milijuna ljudi je izašlo na ulice Barcelone sa zahtjevima za odcjepljenje. No problem je bio što Katalonci na političkom planu nisu mogli ostvariti legalno pravo za referendum i autonomiju, a španjolska vlada je organizirala razne udruge kojima je cilj bio istaknuti loše strane katalonske želje za odcjepljenjem. Prosvjedi su se nastavili do 23. siječnja 2013. godine kada je katalonski parlament odobrio deklaraciju o tome kako je katalonski narod suveren politički i legalni entitet, što je naravno odbijeno od strane španjolskog ustavnog suda. Nakon toga 11. rujna 2013. godine na nacionalni dan Katalonije, Katalonci su kreirali 400 km dug ljudski lanac omeđujući katalonski teritoriji od sjevera prema jugu, sudionici su se držali za ruke i na taj način poslali poruku zajedništva kojim zahtjevaju katalonsku neovisnost. Demonstracija je okupila oko 1.6 milijuna ljudi i bila je inspirirana demonstracijom *Baltic Way* iz 1989. godine koja je održana u Estoniji, Litvi i Latviji. No i dalje Katalonci nisu uspjeli ostvariti veći pomak jer se Španjolska drži ustava kao statične i nepromjenjive cjeline, bez želje za kompromisom koji se dogodio u slučaju Velike Britanije i Škotske. Unatoč tome što je

Španjolska prema zakonu demokratska država nije došlo do uspostavljanja dijaloga koji je ključan za rješenje problema (Guibernau, 2014).

Tijekom 2014. i 2015. godine nije došlo do bitnih promjena, ali katalonska vlada pokušavala je pronaći način na koji će legalno provesti referendum, a španjolska vlada je radila sve u svojoj moći da ih zaustavi. U rujnu 2015. godine održani su parlamentarni izbori na kojima je pobijedila koalicija „Zajedno za da“ koju je predvodio Artur Mas, a u siječnju iduće godine Carles Puigdemont postao je predsjednik vlade. Njihova politika kretala se prema provedbi referenduma za nezavisnost i konačnom odcjepljenju od Španjolske. Nadalje, u rujnu 2017. godine katalonska vlada prihvatila je provedbu referenduma ua nezavisnost, no nakon toga španjolska vlada je referendum po ustavu proglasila nelegalnim i zabranila njegovu provedbu. Ipak Katalonci su odlučili provesti referendum gdje je glasovalo 42% Katalonaca gdje su skoro svi točnije oko 90% glasovali za nezavisnost. Provedba referenduma nije prošla glatko jer se među prosvjednike i glasače uključila španjolska policija što je dovelo do nekoliko incidenata. Nakon referenduma u Kataloniji je nastupila politička kriza jer unatoč zabrani španjolske vlade od strane katalonske vlade ipak je proglašena nezavisnost. Nakon te odluke španjolska vlade je smijenila katalonsku vladu i uspostavila upravu nad Katalonijom do provedbe novih parlamentarnih izbora. Zbog političkog pritiska i prijetnji španjolske vlade tadašnji predsjednik vlade Carles Puigdemont bio je prisiljen otputovati u Bruxelles kako bi izbjegao uhićenje. Naknadni izbori nakon njegovog odlaska održani su u prosincu 2017. godine. Na izborima pobjedu je odnijela koalicija stranaka koje su zagovornice katalonske nezavisnosti, no u parlamentu većinu je osvojila stranka koja teži jedinstvu Španjolske (enciklopedija.hr).

5.5 Analiza katalonskog pokreta za nezavisnost

Evolucija katalonskog zahtjeva za odcjepljenje rezultat je dva povezana procesa koji su se paralelno odigrali. Prvi se odnosi na pojavu demokracije koja je došla nakon skoro 40 godina Francova diktatorstva. No prijelaz na demokratski sistem nije tekao glatko i država je pretrpjela nekoliko pokušaja državnih udara od kojih su se neki ostvarili, a najvažniji su se dogodili 1981. godine i 1982. godine. No unatoč teškom putu demokracija je ostvarena i donijela je građanima pravo da izraze svoje političko mišljenje bez straha. U Kataloniji nove generacije koje su odrasle u demokratskom sustavu smatraju kako imaju legitimna prava na svoje zahtjeve, zatim na pravo referenduma preko kojeg žele odlučiti o svojoj budućnosti.

Drugi proces odnosi se na to da je Španjolska uvijek bila protiv nezavisnosti Katalonije, jer Španjolci imaju za cilj stvoriti čvrstu, jedinstvenu državu s centralističkim uređenjem koji podjednako zastupaju konzervativci i socijalisti. Guibernau u istraživanju navodi kako su se intervjuirani uvijek osvrnuli na nedostatak razmatranja na katalonske zahtjeve za veću autonomiju, zatim na odbijanje novog statuta o autonomiji iako je potpuno prilagođen zahtjevima španjolskog ustava i na ostvareni deficit u Kataloniji. Ti su argumenti opterećeni snažnim emocionalnim sadržajem u kojem se osjećaji ogorčenja pojavljuju iz tri različita procesa usporedbe, frustracije i ugnjetavanja. Procesi su potaknuli razvoj i ostvarenje pokreta za nezavisnost koji je okupio većinu stanovnika Katalonije bez obzira na spol, klasu, podrijetlo i etničku pripadnost (Guibernau, 2014).

Unutar pokreta za nezavisnost Katalonci traže slobodu svog teritorija i nezavisnu državu. Oni se odjeljuju od ostatka Španjolske po svojoj kulturi i katalonskom jeziku koji je bitan dio njihovog identiteta (Castells, 2002). Pokret za nezavisnost se najviše očitovao kroz često održavanje referenduma iako oni nisu bili zakonski dozvoljeni te kroz prosvjede na glavnim ulicama Barcelone. Njihov pokret je usmjeren protiv Španjolske vlade i ustava koji definira Kataloniju kao manjinu, unatoč tome što postoji određeni level autonomije. Kroz čitav ustav stoji ideja neoborivog jedinstva Španjolske i prema tome odvajanje Katalonije rasulo bi idealnu sliku jedinstvene države. Usprkos zakonskim ograničenjima Katalonci su uporni i već desetljećima ne odustaju od svog nauma, a njihov cilj je dobiti zakonsko pravo na osnivanje samostalne države, sa samoupravom i svojim porezima bez da im se zakoni i porezi nameću od strane Španjolske.

No ono što nosi katalonski pokret nisu političke stranke ili razni procesi nego djelovanja civilnih udruženja koja su omogućila da Katalonci počnu javno djelovati kroz organiziranje demonstracija i prosvjeda za nezavisnost diljem teritorija Katalonije. Organizacije koje su se istaknule u borbi za nezavisnost su *Assemblea Nacional Catalana, Omnium Cultural* i *Committees for the defense of the referendum* koji kasnije svoj naziv mijenja u *Committees for the defense of the Republic*.

Omnium Cultural civilno je udruženje odnosno neprofitna organizacija koja već duže vrijeme brani građanska prava i slobodu Katalonaca. Njihov program se sastoji u promicanju katalonskog jezika i kulture, socijalne kohezije i obrazovanja za koje smatraju da je ključno u izgradnji aktivnog građanskog društva. Zaslužni su za organiziranje raznih kulturnih događaja i demonstracija koje promiču katalonske ideje za nezavisnost. Društvo je osnovano 1961. godine s ciljem očuvanja katalonske kulture i nacionalističkih ideja u vrijeme diktature.

Simbol njihove organizacije je krug koji predstavlja sunce koje raste a ispod njega se otvaraju četiri trake zastave. Od svog postanka a naročito nakon 2000. godine organizacija kroz razne manifestacije pokušava probuditi nacionalnu svijest Katalonaca kroz glazbu, kazalište i književne skupove koji promiču katalonsku poeziju i veličaju tvorce modernog katalonskog jezika. Istaknuli su se u organiziranju masovnih demonstracija koje uvijek uključuju više desetaka tisuća ljudi. Svoju organizaciju su povezali i sa *Assemblea Nacional Catalana (ANC)* s kojima od 2014. godine organiziraju masivne demonstracije na glavnim ulicama Barcelone. Organiziranjem masovnih demonstracija s tisućama ljudi stvorili su ljudski mozaik koji nosi poruku čežnje za slobodom. S ANC- om organizirali su kampanju „Sada je vrijeme" koja je 2015. godine omogućila postizanje većine za nezavisnost u katalonskom saboru. OC je organizacija koja ima svoj službeni portal na internetu koji nudi sve informacije o pokretu, događajima odnosno svemu važnom za pokret. Svoju komunikaciju vrše preko društvenih mreža, poput Facebooka, Instagrama, Twittera i stalno se oglašavaju putem raznih videa koji govore o njihovoj borbi a dostupni su na njihovom službenom kanalu na YouTube-u. Osim društvenih mreža dostupni su i na mobilnoj aplikaciji Whats app gdje se vrše glavni dogovori za razne demonstracije i prosvjede. Njihov predsjednik od 2015. godine je Jordi Cuixart I Navarro koji je sa predsjednikom ANC-a Jordijem Sanchezom 16. listopada 2017. godine priveden i zatvoren zbog optužbe za neprikladan javni govor i poziv na pobunu. Nakon tih događaja organizacija je preko internetskih stranica nastavila s još većom pobunom u znak protesta prema Španjolskoj državi koja ograničava njihovu slobodu govora (omnium.cat).

Assemblea Nacional Catalana također je civilna organizacija koja svoje postojanje prati od 2011. godine. Tijekom prve godine postojanja organizirali su stotine skupština i javnih činova čime su na skupili oko 7000 ljudi koji su od početka podupirali ideje o nezavisnost Katalonije. Na službenom okupljanju u rujnu 2011. godine u Barceloni ostvarena je najveća masovna demonstracija pod vodstvom ANC-a što je potaklo predsjednika parlamenta na saslušanje njihovih zahtjeva čime je započeo službeni početak borbe za nezavisnost od Španjolske. Ova povijesna demonstracija označila je promjenu političke slike Katalonije i prouzrokovala prijevremene izbore koji su značili službeno dobivanje i političke podrške katalonskih stranaka u borbi za nezavisnost. Nakon toga sve do 2017. godine nastavili su organizirati masovne demonstracije koje više nisu uključivale tisuće već milijune ljudi. Njihovo djelovanje i kampanja koja se ogledala u postavljanju plakata na kojima je jednostavno stajalo *Si* rezultirali su postizanjem referenduma koji je proveden 1. listopada 2017. godine. Iako referendum nije službeno odobren većina ljudi glasala je za nezavisnost, a

svoje slavlje ipak su ostvarili i izašli na ulice kako bi proslavili za njih neupitnu pobjedu. Nakon toga došlo je i do uhićenja predsjednika organizacije Jordija Sancheza što nije usporilo njihovu aktivnost nego ju je pojačalo te je organizacija nastavila s organizacijom prosvjeda i početkom 2018. godine, a sve u cilju oslobađanja njihovog vođe iz zatvora i želje da samostalna katalonska država ne nastavi biti san nego realnost. Njihova služena stranica na internetu detaljno obavještava o prosvjedima, raznim skupovima od kazališnih predstava, koncerata, prikazivanja filmova koji potiču prokatalonske ideje. Osim službene stranice oglašavanje ide i preko Facebooka, Instagrama, Twittera i YouTube-a. Njihova djelatnost proširila se i u četrdesetak stranih zemalja koje kroz razne javne činove u svojim zemljama podupiru katalonsku želju za nezavisnošću, jer voditelji organizacije smatraju kako Katalonci ne postoje samo na putovnicama nego i u srcima ljudi diljem svijeta (assemblea.cat).

Najmlađa organizacija u sklopu katalonskog pokreta za nezavisnost je *Committees for the defense of the referendum* koji kasnije svoj naziv mijenja u *Committees for the defense of the Republic*. Organizacija je nastala 30. rujna odnosno 1. listopada 2017. godine kako bi javnim činom čuvanja škola i prostora osigurala da se referendum provede. Svoju snagu i miroljubivost pokazali su i mirnim prosvjedom nakon referenduma iako je španjolska vojska izvela nasilan čin na prosvjednicima. Takav čin nije zaustavio prosvjednike u njihovoj namjeri nego ih je emocionalno potakao i na jače sudjelovanje u prosvjedima koji su se nastavljali i nakon neuspjelog referenduma. Organizacija je prosvjede nastavila i nakon zatvorenja vođa ANC-a i OC-a koji su u CDR-u našli novog saveznika željnog borbe za slobodu. Do 2018. godine bila su službeno četiri nacionalna okupljanja pristaša CDR-a. Prvo okupljanje organizirano je putem „usmene predaje“ i bilo je tajno, organizirano je na takav način kako se nitko ne bi mogao uplesti u organizaciju i zaustaviti njihovo djelovanje. Nakon toga komunikacija se proširila na Whats app i započeli su svoju službenu stranicu na Twitteru putem koje su detaljno obavještavali o bitnim događajima i prosvjedima koje su organizirali. Ubrzo o njihovim akcijama nastavili su izvještavati službene stranice ANC- a i OC-a, što je rezultiralo u pojavi CDR-a i na naslovnim stranicama katalonskih medija. Zadnje četvrto okupljanje održalo se 4. studenog 2017. godine kada je objavljeno postojanje 172 odjeljka pokreta diljem zemlje koji su najavili mirne, ali radikalne demonstracije u svrhu promicanja ideja za katalonsku nezavisnost što je u roku tjedan dana na 8. studenog ostvareno u vidu blokiranja prometa diljem Katalonije koje španjolska vlada nije uspjela spriječiti. Dva dana nakon 10. studenog putem svog glasnogovornika CDR-a objavila je postojanje 280 odjeljaka diljem zemlje što je duplo povećanje u kratkom roku od tjedan dana. Ovakav uspjeh jedne

organizacije govori i podatak da ih ne podržavaju samo oni koji su za katalonsku nezavisnost nego i ostali stanovnici koji smatraju kako su ovakve organizacije pokazatelj postojanja istinske demokracije (socialistworker.org).

Djelovanje OC-a, ANC-a i CDR-a pokazuje kako je Castellsova rečenica da su „društveni pokreti agenti socijalne promjene“ istinita (Castells, 2015: 223). Njihova aktivnost potaknula je milijune Katalonaca da se ujedine u cilju stvaranja samostalne katalonske države. Udruge su preko internetskih stranica i društvenih mreža uspjele stvoriti autonoman komunikacijski prostor koji na jednom mjestu povezuje sve sudionike pokreta, a i one koji to nisu. Pregledom internetskih stranica pokazalo se kako najbolje organizirano internetsko oglašavanje ima *Omnium cultural*, a razlog se može pronaći u činjenici da je to udruženje puno starije po nastanku za razliku od ANC-a i CDR-a te imaju razrađenije ciljeve i poruku koju žele poslati. Pored interneta novi nosioci društvenih pokreta postale su društvene mreže. One su neutralno mjesto na kojem pojedinci mogu slobodno izraziti svoje stavove i u isto vrijeme pronaći ljude sličnih mišljenja što na kraju može dovesti do zajedničke akcije u urbanom prostoru (Castells, 2015: 223-224). Prema tome pokreti svoj razvoj počinju na internetskim stranicama i društvenim mrežama, ali se ostvaruju kroz okupiranje urbanog prostora. Kroz ovakav razvoj pokreta došlo je do stvaranja hibridnog prostora koji je rezultat spajanja internetskog i urbanog prostora koji tvore novi prostor autonomije u kojem je ljudsko djelovanje potpuno slobodno (Castells, 2015: 250). Takav proces ostvario se na primjeru Katalonije, a uloga društvenih mreža pokazala se posebno važnom nakon referenduma 1. listopada 2017. godine kada su Katalonci izašli na ulice jer španjolska vlada nije odobrila ostvarenje rezultata referenduma na kojem su glasači odlučili glasati za samostalnu državu Kataloniju. Španjolska vlada odobrila je djelovanje vojnih snaga na prosvjednike što je rezultiralo brutalnim ponašanjem vojnika koji su nekoliko sudionika prosvjeda brutalno pretukli. Nasilje španjolske vojske odmah je snimljeno i podijeljeno putem društvenih mreža i video kanala na YouTube-u. Tako se u pokret nisu uključili samo Katalonci nego i čitav svijet koji je putem komunikacijskih kanala izravno postao sudionikom katalonskog pokreta za nezavisnost. Internetske stranice udruženja OC-a, ANC-a i CDR-a objavile su podatke o aktivnosti još četrdesetak zemalja diljem svijeta koje na svoj način pokazuju podršku Kataloncima koji se bore za svoja prava. Lokalna razina pokreta putem razvijenih internetskih mreža i procesa globalizacije postala je dio svjetske razine te tako stvorila mrežu ljudi diljem svijeta koji su povezani u suosjećanju s onime što se događa u Kataloniji.

Postojanje neprofitnih organizacija poput OC-a, ANC-a i CDR-a pokazuje istinsku želju Katalonaca za njihovom nezavisnošću. Iako tri različite organizacije putem društvenih mreža i službenih stranica na internetu uspjele su zajednički organizirati masovne demonstracije koje su uključivale preko milijun ljudi. Javna okupljanja pokazatelj su kolektivne volje koja poručuje kako se treba boriti za svoja prava unatoč tome što dominantna politička struja to ne odobrava. Upravo ovakvi događaji izražavaju snagu katalonskog identiteta koji je po Castellsovoj podjeli identiteta prešao na identitet otpora koji se ne želi postupati u skladu s dominantnom politikom nego mijenjati društvenu i političku situaciju u Kataloniji koja je rezultirala u izričitom zahtjevu za stvaranje samostalne države. Zanimljivo je kako su u velikom postotku organizacije putem društvenih mreža uspjele ostvariti javne prosvjede, što potvrđuje Castellsovu teoriju o novom načinu izvođenja društvenih pokreta koji se premještaju s *online* internetskih prostora u *offline* prostore gradskih ulica. Unatoč nasilnim pokušajima i brutalnosti španjolske vlade da zaustavi ostvarenje demonstracija kroz fizičko nasilje koje je provela španjolska vojska i zatvaranje predsjednika OC-a i ANC-a u pritvor ipak nisu spriječili da organizacije nastave svoje djelovanje. Španjolska vlada ovakvim postupcima samo je još više emocionalno potakla Katalonce na uključivanje u javne demonstracije što bi značilo kako katalonska borba za nezavisnost nije ni približno gotova, a Katalonci su pokazali kako fizička moć okupljanja može biti jača od moći zakona i vlade koja to želi spriječiti.

6. Zaključak

Pojava novih tehnologija i proces globalizacije doveli su do promjena u ekonomskoj i društvenoj sferi. Razvio se novi način komunikacije koji se odvija preko interneta i društvenih mreža koje su omogućile povezivanje ljudi diljem svijeta te tako stvorile novi internetski prostor koji je potaknuo razvitak umreženog društva. Internetske stranice i društvene mreže stvorile su autonoman prostor u kojem su ljudi slobodni izraziti svoje stavove. Tako je stvorena podloga za razvitak identiteta i ideja koje mogu dovesti do pojave raznih društvenih pokreta. Novi društveni pokreti okrenuti su suosjećajnosti i kulturi, a ne samo prema ekonomskoj situaciji. Mogu se baviti zaštitom okoliša, pravima žena i LGBT zajednica ili pak nacijama poput Katalonije koje žele stvoriti samostalnu i nezavisnu državu.

Prema teoriji Castellsa društveni pokreti su rezultat ispreplitanja procesa globalizacije, moći identiteta i društvenih institucija. Njegova teorija govori o pojavi umreženih društvenih

pokreta koji nastaju na internetskim stranicama i društvenim mrežama, a ostvaruju se u urbanom prostoru. Proces globalizacije prema Castellsu je ključan jer je omogućio da se pokrati s lokalne razine uzdignu na globalnu, svjetsku razinu.

Pokreti ponajprije nastaju zbog ljudi koji se okupljaju oko istih ili sličnih vrijednosti. Ljudi pronalaze istomišljenike i odlučuju djelovati, proces komunikacije i nastanka pokreta je puno brži zbog komunikacijskih mreža koje je uspostavio tehnološki razvoj. Pokreti su uvijek usmjereni protiv nekoga, imaju određen cilj i kroz pokret ljudi pokušavaju ostvariti svoja prava za koja smatraju da im ne smiju biti uskraćena. Prema Castellsu bitan je emocionalni aspekt pokreta koji ljudima omogućuje zajedničko djelovanje, jer njihov bijes kroz zajedništvo prelazi u nadu koja vodi prema promjeni.

Unutar brojnih društvenih pokreta svoje mjesto je zauzeo i katalonski pokret za nezavisnost. Po okolnostima u kojima je nastao katalonski pokret za nezavisnost nakon 2000. godine, pokret se po Castellsu ubraja u umrežene društvene pokrete jer je ključnu ulogu u njegovu ostvarenju odigrala pojava društvenih mreža. Katalonska povijest je ispisana borbom za identitet, priznanje i samostalnost. Pokret se od 2000. godine do danas javlja jer španjolska vlast potiskuje katalonski identitet i financijski iskorištava Kataloniju. Cilj katalonskog pokreta u početku bio je dobiti na većoj autonomiji no kada je Španjolska odbila njihove zahtjeve oni su se okrenuli prema borbi za nezavisnost i odcjepljenje od Španjolske. Njihov pokret traje dugo, ali Katalonci ne odustaju. Njihova želja je kolektivnim djelovanjem preobraziti društvenu strukturu unutar koje se formirala katalonska nacija. Postupci španjolske vlade doveli su do stvaranja bijesa kod Katalonaca što ih je potaklo na javnu angažiranost koja je na kraju rezultirala stvaranjem pokreta za nezavisnost. Želja za nezavisnošću potaknula je osnivanje civilnih organizacija *Assemblea Nacional Catalana, Omnium Cultural* i *Committees for the defense of the referendum* koja kasnije svoj naziv mijenja u *Committees for the defense of the Republic.* Putem uspješnog djelovanja ovih organizacija Katalonci su uspjeli provesti brojna masovna okupljanja koja su brojila i preko milijun sudionika. Na taj način su Katalonci okupirali urbani prostor što je prema Castellsu i njegovoj teoriji simbolički akt kojim sudionici pokreta ponovno zauzimaju ono što im pripada. Uspješno okupljanje ostvareno je kroz komunikaciju preko društvenih mreža gdje svi koji žele sudjelovati mogu dobiti detaljne informacije o nadolazećim događajima. Organizacije su otišle i korak dalje jer osim organiziranja masovnih prosvjeda promiču posjećivanje kulturnih događanja poput kazališnih predstava, koncerata i književnih okupljanja koji su organizirani u svrhu promicanja katalonskog identiteta. No, najviše

pokušavaju učiniti kroz provođenje referenduma kako bi na vidjelo izašla njihova želja za samostalnošću no španjolska vlada preko ustava konstantno blokira njihovo pravo na referendum. Prosvjedi i ilegalni referendum u listopadu 2017. godine i nakon toga proglašenje nezavisnosti doveli su do rušenja katalonske vlade koju je preuzela španjolska vlast. Iako su Katalonci uspjeli na izborima u prosincu 2017. godine oformiti novu vladu ipak i dalje nisu mogli zakonski provesti svoje želje. Njihova angažiranost preko društvenih mreža omogućila je širenje pokreta ne samo na Kataloniju, nego i na ostale države u svijetu čiji stanovnici preko svojih profila na društvenim mrežama suosjećaju s Kataloncima i daju im potporu u njihovoj borbi.

Pokazalo se kako su civilne organizacije nosioci katalonskog pokreta za nezavisnost. Njihova propaganda usmjerena je protiv španjolske vlade koja im prema njihovom mišljenju uskraćuje pravo na autonomiju i potpunu slobodu, a njihov cilj je stvoriti samostalnu katalonsku državu. Katalonci su stalno na ulicama, njihova budućnost je neizvjesna-hoće li izboriti svoju slobodu ili zauvijek ostati pod velom Španjolske?

7. Literatura

Abercrombie, Nicholas, Hill, Stephen i Turner, S. Bryan. (2008). *Rječnik sociologije*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.

Appadurai, Arjun (2011). *Kultura i globalizacija*. Beograd: Biblioteka XX. Vek.

Carrera, Xavier (2014). „The domain of Spain: How Likely Is Catalan Independence?". *World Affairs,* 176: 77-83.

Castells, Manuel (2002). *Moć identiteta.* Zagreb: Golden marketing.

Castells, Manuel (2015). *Networks of Outrage and Hope.* UK: Polity Press.

Castells, Manuel i Tubella, Imma (2002). *Network society in Catalonia,* Barcelona.

Desfor, Edles, Laura (1999). „A Culturalist Approach to Ethnic Nationalist Movements: Symbolization and Basque and Catalan Nationalism in Spain" . *Social Science History,* 23 (3): 311-355.

Feldman G., Sharon (2002). „Catalunya Invisible: Contemporary Drama in Barcelona". *Arizona Journal of Hispanic Cultural Studies,* 6: 269-287.

Freedman, Paul (1998). „Cowardice, Heroism and the Legendary Origins of Catalonia". *The Past and Present Society,* 121: 3-28.

Giddens, Anthony (2007). *Sociologija,* Zagreb: Nakladni zavod Globus.

Guibernau, Montserrat (2014). „Prospects for an Independent Catalonia". *International Journal of Politics, Culture, and Society,* 27: 5-23.

Haralambos, Michael (2002). *Sociologija: teme i perspektive,* Zagreb, Golden marketing.

Harty, Siobhan (2001). „The Institutional Foundations of Substate National Movements". *Comparative Politics,* 33 (2): 191-210.

Katunarić, Vjeran (2003). *Sporna zajednica: novije teorije o naciji i nacionalizmu,* Zagreb, Naklada Jesenski i Turk: Hrvatsko sociološko društvo.

Laitin D., David, Gomez Rodriguez Guadalupe (1992). „Language, Ideology, and the Press in Catalonia". *American Anthropologist,* 94 (1): 9-30.

Mesić, Milan (2009). „Hrvatski studentski pokret – pokušaj teorijske analize". *Politička misao,* 46 (4): 79-101.

Petherbridge-Hernandez Patricia, Latiner Raby Rosalind (1993). „Twentieth-Century Transformations in Catalonia and the Ukraine: Ethnic Implications in Education“ . *Comparative Education Review*, 37(1): 31-49.

Pi-Sunyer, Oriol (1987). „Town, Country, and Nation: Studying Culture and Politics in Catalonia“. *Anthropological Quarterly*, 60 (4): 167-173.

Tomić-Koludrović, Inga (1991). „Sociološke teorije o novim društvenim pokretima“. Revija za sociologiju, 22 (2), 327—340.

Touraine, Alain (2007). *Kritika modernosti*, Zagreb: Politička kultura.

Internetski izvori

Enciklopedija.hr. „Katalonija“, http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=30824 (pristup: 14. 07. 2018)

Omnium.cat. „Qui som“, https://www.omnium.cat/ca/ (pristup:17.08.2018)

Assemblea.cat. „What is ANC“, https://assemblea.cat/index.php/history/?lang=en (pristup: 17.08.2018)

Socialistworker.org. „Self-organization in catalonia“, https://socialistworker.org/2017/12/05/self-organization-in-catalonia (pristup:19.08.2018)